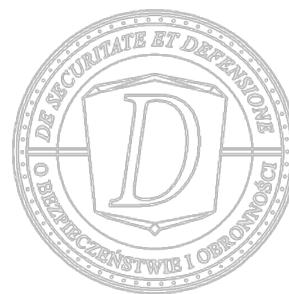

Magdalena RUDNICKA¹

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach²

Wydział Humanistyczny

magdalena.rudnicka@onet.eu

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POLICJI JAKO FORMACJI UZBROJONEJ I UMUNDUROWANEJ ORAZ JEJ WIELOWYMIAROWOŚĆ

ABSTRAKT: Artykuł został poświęcony ogólnej charakterystyce Policji jako formacji uzbrojonej i umundurowanej. Konstrukcja niniejszej pracy przedstawia wieloaspektowość Policji w kontekście analizy jej ogólnej struktury oraz eksplikacji zadań przez nią wykonywanych. Celem artykułu jest przedstawienie Policji jako formacji posiadającej rozległe uprawnienia, co składa się na jej wielowymiarowy charakter. Artykuł zawiera zarys systemu doboru kandydatów do służby w Policji. Ukazano również problematykę etycznych aspektów zawodu policjanta.

SŁOWA KLUCZOWE: charakterystyka formacji uzbrojonej, etyka zawodowa policjanta, organizacja, Policja, postępowanie kwalifikacyjne w Policji

---

GENERAL CHARACTERISTICS OF THE POLICE AS ARMED AND UNIFORMED FORMATIONS AND ITS MULTIDIMENSIONALITY

ABSTRACT: The article is devoted to general characteristics of the Police as a formation of armed and uniformed. The design of this study shows the many aspects of the Police in the context of its overall analysis of the structure and explanation of the tasks performed by it. The aim of the article is to present the Police as an formation with extensive powers which consists of its multidimensional nature. The article contains the outline of the system of selection of candidates to serve in the police. It shows also the issue of the ethical aspects of the profession of police officer.

KEYWORDS: characteristics or armed formation, Police, Police officer's professional ethics, Police organization, police qualification procedure

---

¹ Magdalena Rudnicka – magister, doktorantka Instytutu Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa UPH w Siedlcach.

² Siedlce University of Natural Sciences and Humanities.

Wprowadzenie

Urzędy policyjne istniały już w starożytności. Władcy ustanawiali urzędników do pełnienia funkcji administratorów tj. dbania o porządek, utrzymania bezpieczeństwa wewnętrznego w kraju, a przede wszystkim uzyskania posłuszeństwa dla suwerena (władcy). Wraz z warunkami politycznymi, ustrojowymi i poziomem kultury materialnej organizacja Policji ulega zmianom. Jej struktura i metody pracy wciąż zależą od przemian w procesie dziejowym. Jednak jedno na przestrzeni wieków się nie zmieniło: zawsze głoszono, że u podstaw policji tkwić powinna idea służby społeczeństwu i prawu.

Poprzez ogólną charakterystykę polskiej Policji przybliżono kwestię jej wielowymiarowości. Celem artykułu jest wykazanie, w jaki sposób Policja jako wyspecjalizowany aparat organów władzy i administracji realizuje zadania, które nakłada na nią ustawodawca poprzez wiele aktów prawnych. Kształtowanie i utrzymywanie przez władze państwa, oczekiwanego przez społeczeństwo stanu bezpieczeństwa, zobowiązuje do postawienia w stan wysokiej efektywności zaangażowanych organów. Skuteczność zadań realizowanych przez Policję zależna jest od prawidłowo funkcjonującego systemu doboru kandydatów do służby w Policji oraz od sprawnego procesu kształcenia policjantów, w związku z tym, w artykule zaprezentowany został system kształcenia i doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy Policji. Istotnym elementem niniejszego artykułu jest również wyeksponowanie etyki zawodowej policjantów, mający na celu ukazanie profesjonalizmu działania opisywanej formacji.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POLICJI

Podstawowym aktem prawnym regulującym działania Policji jest Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji³. Normuje ona sferę jej zadań, sposób funkcjonowania, kompetencje funkcjonariuszy, jak również ich stosunek służbowy. Biorąc pod uwagę zawartą w niej definicję Policji można skonstatować, że Policja jest formacją służącą społeczeństwu, wyznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Na podstawie przytoczonego stwierdzenia, można wywnioskować, że istota Policji zdecydowanie jest paramilitarna⁴. Jej strukturę można porównać do układu panującego w wojsku. Podstawowym elementem łączącym te dwie formacje jest fakt umundurowania, uzbrojenia oraz podległości służbowej służących funkcjonariuszy. Należy zauważyć, że znaczenie w tym względzie ma również centralizm oraz hierarchiczne podporządkowanie, według których obie te organizacje funkcjonują. Idąc za Jarosławem

³ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji, Dz. U. z 2011r. Nr 287, poz. 1687 ze zm.

⁴ T. Hanausek, *Ustawa o Policji. Komentarz*, Kraków 1996, s.15.

Dobkowskim wnioskuje się, że militaryzacja struktury organizacyjnej Policji ma na celu osiągnięcie jednolitości, jak również dyscypliny, a także profesjonalizmu i fachowości⁵.

Warto podkreślić, że wyróżnik, jaki stanowi umundurowanie i uzbrojenie nie jest najważniejszym elementem definicji Policji. T. Hanausek podkreśla, że funkcjonariusz Policji wykonuje policyjne obowiązki również wtedy, gdy podejmuje czynności służbowe nie mając przy sobie broni i nie będąc w mundurze. Jednak odniesienie do wojskowych wzorców zawiera w sobie celowość zamierzoną przez ustawodawcę. W ten sposób eksponuje on skuteczność oraz siłę, którą włada Policja⁶. Broń palna jest środkiem przymusu bezpośredniego, przy pomocy którego można efektywnie powstrzymać najgroźniejsze zamachy na dobra prawnie chronione. Odnosi się to w szczególności do tych zamachów, w których przestępca używa niebezpiecznych narzędzi lub broni palnej. Natomiast umundurowanie wskazuje na scentralizowany sposób kierowania Policją oraz jednolitość tej formacji. Struktura przedstawiająca się w taki sposób, daje możliwość szybkiego podejmowania decyzji. Reasumując można stwierdzić, że wolą ustawodawcy było skonfigurowanie Policji jako formacji szybko reagującej na zagrożenia oraz niezawodnie je neutralizującej⁷.

Głównym komponentem ustawowej definicji Policji jest cel, dla którego powołano tę formację oraz ogólny wyznacznik sposobu jego realizacji. Stosownie do woli ustawodawcy można uznać, że celem Policji jest utrzymywanie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz ochrona bezpieczeństwa ludzi. Stanisław Pieprzny zaznacza, że pojęcie „bezpieczeństwo ludzi” wchodzi w zakres pojęcia „bezpieczeństwo publiczne”⁸. Jego odgraniczenie ma jednak stanowić o jednostce, jako podstawowym podmiocie ochrony w systemie bezpieczeństwa publicznego. Wzorując się na europejskich standardach dotyczących ochrony praw człowieka stanowisko to należy uznać za zasadne⁹.

Ważną cechą różnicującą Policję na tle innych publicznych organizacji jest swoisty sposób realizacji wyznaczonego jej celu. Zgodnie z ustawą, Policja jest organizacją służącą społeczeństwu. Należy założyć, że formacja ta wykonuje usługi z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego na rzecz oraz w imieniu społeczeństwa. W rezultacie kryterium wykonywania przez Policję jej ustawowych zadań jest dobro wspólne – interes publiczny. Gwarantem dochowania dobra wspólnego jest przede wszystkim apolityczność Policji. Za jedną z najważniejszych podstaw jej funkcjonowania można uznać fakt, że realizuje ona zadania policyjne niezależnie od aktualnie panujących uwarunkowań politycznych. Apolityczny charakter Policji ma bardzo duży wpływ na wysoki poziom zaufania społecznego, jakim jest darzona ta formacja. Jak zaznacza Eugeniusz Ochendowski, interes publiczny „jest zmienny

⁵ J. Dobkowski, *Zasady organizacji Policji*, [w:] E. Ura, S. Pieprzny (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, Rzeszów 2010, s. 312.

⁶ T. Hanausek, *op. cit.*, s. 15.

⁷ P. Bogdalski, *Bezpieczeństwo kadrowe Policji na przykładzie przesłanek doboru do służby*, Szczytno 2015, s. 66.

⁸ S. Pieprzny, *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, Warszawa 2007, s. 26.

⁹ K. Drolński, *Polskie służby policyjne w drodze do Unii Europejskiej. Próba oceny*, [w:] W. Pływaczewski, G. Kędzierska, P. Bogdalski (red.), *Unia Europejska-wyzwania dla polskiej Policji*, Szczytno 2003, s. 4 82.

w czasie, a nawet w danym czasie jest często rozumiany niejednolicie”¹⁰. Jeśli jednak w społeczeństwie występuje konflikt interesów różnych grup społecznych czy nawet jednostek, dochodzi do sytuacji problemowej. Autor podkreśla, że efektywną miarą ich eliminowania jest Konstytucja z 1997 roku i jednomyślne z nią ustawodawstwo. Ogólne zasady ochrony praw człowieka wymagają, aby podczas ustalania interesu publicznego zważać również na interesy indywidualnych jednostek. Pogląd ten zostaje w pełni umotywowany w art. 14 ust.3 ustawy o Policji. W myśl tego artykułu policjanci wykonujący czynności służbowe są zobowiązani do respektowania godności ludzkiej i przestrzegania oraz ochrony praw człowieka.

Służenie społeczeństwu ma zdecydowany wpływ na kształtowanie się statusu prawnego funkcjonariuszy Policji. Są oni zobligowani do poświęcenia i pełnego utożsamiania się z misją publiczną organizacji, do której przynależą. Potwierdzenie tego można znaleźć w treści roty policyjnego ślubowania¹¹. Zgodnie z nią, policjant podejmujący służbę przyjmuje na siebie powinność służenia narodowi, strzeżenia porządku prawnego określonego przez Konstytucję oraz zapewnienia bezpieczeństwa państwa i obywateli. Podczas realizacji zadań wynikających z rot ślubowania, policjant zobowiązuje się do: przestrzegania prawa, respektowania dyscypliny służbowej oraz wykonywania poleceń i rozkazów służbowych, dochowania wierności konstytucyjnym organom państwa. Zobowiązuje się również do przestrzegania tajemnic wynikających z pełnionej służby, godności, honoru, strzeżenia dobrego imienia służby oraz do respektowania zasad etyki zawodowej¹².

Złożenie ślubowania ma bardzo uroczysty charakter. Ślubowanie z założenia ma na celu kształtowanie sylwetki zawodowej funkcjonariusza Policji, dlatego też rota uwypukla najważniejsze wartości, którym policjant powinien dochować wierności¹³. Zgodnie z treścią rot, policjant rzetelnie wykonując poleconą mu misję, może poświęcić jej nawet własne życie. Jednak, jak słusznie zauważył Tadeusz Hanausek, powinność ta wcale nie oznacza, że policjant dla ratowania dobra o wartości niższej zmuszony jest do poświęcenia dobra o wartości wyższej¹⁴. Właściwym odzwierciedleniem tej sytuacji jest poświęcenie swojego życia dla ratowania rzeczy materialnych. Współczesne prawodawstwo demokratyczne, zapewnia swoim obywatelom wolność sumienia i wyznania, tym samym nie rezygnuje z żądania przysięgi od osób pełniących szczególne zadania w jego służbie, w tym od policjantów.

ZADANIA POWIERZONE POLICJI

W treściach z zakresu literatury administracyjnej akcentuje się, że Policja w nawiązaniu do ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego jest formacją o kompetencji uniwersalnej.

¹⁰ E. Ochendowski, *Prawo Administracyjne. Część ogólna*, Toruń 2006, s. 24.

¹¹ Art. 27 ustawy o Policji.

¹² P. Bogdalski, *op. cit.*, s. 72.

¹³ R. Frątczak, *Wpływ ceremoniału policyjnego i regulaminu ogólnego Policji na etyczne postawy policjantów*, [w:] S. Gembara, J. Rymaniak (red.), *Organizacja i zarządzanie w Policji: teraźniejszość i przyszłość*, Poznań 2007, s. 263-281.

¹⁴ T. Hanausek, *op. cit.*, s.16.

Zgodnie z literaturą oznacza to, że przepis precyzujący Policję (art. 1 ust 1 ustawy o Policji) z jednego punktu widzenia nacechowany jest powszechną klauzulą kompetencyjną, z drugiego zaś normą kolizyjną¹⁵. Jest on regułą, zgodnie z którą, Policja jest organem odpowiedzialnym za ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego, ochrona ta nie została powierzona właściwościom innych organizacji. Chodzi tu nie tylko o organizacje, które tak samo, jak Policja, są uzbrojone i umundurowane np. Straż Graniczna czy Służba Celna, ale również o te, które nie posiadają takich właściwości, np. Państwowa Inspekcja Pracy. W literaturze przedmiotu są one określane mianem „inspekcji specjalnych”¹⁶, „policji specjalnych”¹⁷, czy „policji cywilnych”¹⁸. Owe podmioty mają swoistą kompetencję, co oznacza, że ich zadania w przytoczonym obszarze zostały opisane jako *numerus clausus*. Należy zauważyć, że występowanie takich podmiotów nie świadczy o tym, że Policja została zwolniona z podejmowania czynności w zakresie spraw poddanych ich kompetencji. Idąc za J. Dobkowskim konkluduje się, że zajmuje ona wówczas stanowisko subsydiarne i wspierające¹⁹. Chodzi tu o to, że Policja powinna wyręczyć daną służbę, jeśli ta, nie jest w stanie podjąć czynności na rzecz ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Oprócz tego, Policja powinna wspomagać tego typu podmioty, jeśli ich siły i środki nie są wystarczające do realizacji określonego zadania²⁰.

Skomponowanie zamkniętej listy zadań Policji jest bardzo trudne, wręcz nie jest możliwe. Jednakże należyte jest ukazanie jej zadań podstawowych. Zostały one przytoczone przez ustawodawcę w art. 1 ust. 2 ustawy o Policji. U uwagi na to, iż ten akt prawny jest ustawą ustrojową Policji, zadania w nim zawarte trzeba przyjąć za najistotniejsze.

W przytoczonym przepisie prawnym wymienione zostały takie zadania jak:

- *ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;*
- *ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu lądowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania;*
- *inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;*
- *wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców;*
- *nadzór nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach;*

¹⁵ J. Dobkowski, *op. cit.*, s. 319.

¹⁶ J. Jagielski, *Inspekcje specjalne w systemie kontroli administracji*, „Kontrola Państwowa” 1994, nr 4, s.6.

¹⁷ M. Szubiakowski, *Podejmowanie działalności gospodarczej*, „Gospodarka, Administracja Państwowa”, 1989, nr 4, s. 9.

¹⁸ E. Knosala, *Stany nadzwyczajne* [w:] E. Smoktunowicz (red.), *Administracyjne prawo materialne. Zagadnienia wybrane*, Białystok 2003, s. 102.

¹⁹ J. Dobkowski, *op.cit.*, s. 320.

²⁰ *Ibidem*, s. 321.

- kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych;
- współdziałanie z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi, a także z organami i instytucjami Unii Europejskiej na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów;
- gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych;
- prowadzenie zbiorów danych zawierających informacje gromadzone przez uprawnione organy o odciskach linii papilarnych osób, niezidentyfikowanych śladach linii papilarnych z miejsc przestępstw oraz o wynikach analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA)²¹.

Z perspektywy omawianego zagadnienia równie znaczącą kwestię stanowi sposób realizacji zadań Policji. W literaturze przedmiotu można zauważyć, że charakter działalności Policji ma postać dualistyczną. W tym aspekcie Jan Tarno wyodrębnia działania faktyczne Policji, których fundamentem są ogólnie przyjęte normy prawne i które pociągają za sobą skutki prawne, oraz czynności, na które składają się przepisy procedury karnej²². Do wyodrębnienia pierwszej grupy autor posłużył się eksploracją treści art. 15 ustawy o Policji. Do tego zbioru zaliczył on takie czynności, jak zatrzymanie, legitymowanie czy dokonywanie kontroli, zaś drugą grupę czynności stanowi występowanie Policji w strukturze organów ścigania karnego. Idąc za art. 14 ustawy o Policji, w granicach swych zadań Policja wykonuje czynności operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze jak również administracyjno-porządkowe. W doktrynie prawa administracyjnego działania operacyjno-rozpoznawcze i administracyjno-porządkowe są uważane za aktywność w sferze administracyjno-prawnej Policji²³. Zaś czynności dochodzeniowo-śledcze są elementem działań procesowych, które prowadzi się w postępowaniu karnym²⁴.

Wykonywanie czynności służbowych zostało zabezpieczone poprzez ustawodawcę ewentualnością użycia środków prawnych i technicznych. policjanci, w trakcie realizacji obowiązków służbowych mają możliwość, w zakresie ustawowego upoważnienia, legitymować osoby, przeszukiwać osoby, bagaż i pomieszczenia, zatrzymywać osoby, których zachowanie stwarza bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa dla życia, zdrowia i mienia, pobierać od osób wymaz ze śluzówki jamy ustnej, dokonywać kontroli osobistej, pobierać materiał biologiczny ze zwłok o nieustalonej tożsamości, obserwować i rejestrować za pomocą środków technicznych obraz zdarzeń zaistniałych w miejscach publicznych, a w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych podejmowanych na mocy ustawy- rejestrować również dźwięk towarzyszący tym wydarzeniom²⁵.

²¹ Art. 1 ustawy o Policji

²² J. Tarno, *Policja jako organ administracji o kompetencjach szczególnych*, [w:] A. Babiński, P. Bogdalski (red.), *Policja w strukturach administracji publicznej*, Szczytno 2005, s. 11.

²³ S. Pieprzny, *op. cit.* s. 95.

²⁴ *Ibidem*, s. 95.

²⁵ Art. 15 ust 1-5, ustawy o Policji.

Ustawa o Policji daje możliwość występowania z żądaniem udzielenia niezbędnej pomocy do instytucji państwowych, organów administracji publicznej jak również jednostek gospodarczych prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej²⁶.

Policjanci wykonujący obowiązki służbowe mogą również korzystać ze środków przymusu bezpośredniego²⁷. Warto zaznaczyć, że katalog środków przymusu bezpośredniego ma zamkniętą formę. Możemy do nich zaliczyć: siłę fizyczną (w formie technik transportowych, ataku, obrony, obezwładnienia), kajdanki (zakładane na ręce, nogi oraz kajdanki zespolone), kaftan bezpieczeństwa, pas obezwładniający, kask zabezpieczający, pałkę służbową, siatkę obezwładniającą, wodne środki obezwładniające, psa i konia służbowego, pociski niepenetracyjne, chemiczne środki obezwładniające (w postaci ręcznych lub plecakowych miotaczy substancji obezwładniających albo innych urządzeń przeznaczonych do tego celu, granatów łzawiących), paralizatory, celę zabezpieczającą, pokój oraz izbę izolacyjną, kolczatkę drogową i inne środki służące do zatrzymywania i unieruchomienia pojazdów mechanicznych, pojazdy służbowe, środki służące do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub oślniewających²⁸.

Upoważnienie policjantów do użycia wymienionych środków nie może być nacechowane zasadą dobrowolności. Przypadki, w których możliwe jest wykorzystanie powyższych środków, ustawodawca określa w katalogu zamkniętym²⁹. Ich użycie i wykorzystanie również zostało określone w sposób bardzo restrykcyjny. Z ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej bezpośrednio wynika, że może to zaistnieć wyłącznie w zakresie realizacji ustawowych zadań Policji. Zarazem funkcjonariusz Policji jest upoważniony do zastosowania jedynie tych środków, które są dostosowane do potrzeb wynikających z konkretnej sytuacji. Istotne jest również założenie, że środek będzie najmniej dolegliwy. Również intensywność w wykorzystaniu środka nie powinna być większa od tej, która jest niezbędna do osiągnięcia założonego celu, zaś jego osiągnięcie jest spójne z odstępieniem od użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego. W taki sposób ustawodawca określił granice autorytatywnego działania Policji³⁰.

PROCEDURA DOBORU KANDYDATÓW DO SŁUŻBY W POLICJI

Postępowanie kwalifikacyjne doboru kandydatów do służby w Policji podzielone jest na kilka etapów. W myśl ustawy o Policji obejmuje kolejno takie części jak: złożenie podania o przyjęcie do służby wraz z kwestionariuszem osobowym, przedłożenie dokumentów stwierdzających wymagane wykształcenie i kwalifikacje zawodowe oraz zawierające dane o poprzednim zatrudnieniu (etap wstępny). Kolejnymi krokami są: sprawdzenie w ewidencjach,

²⁶ *Ibidem*, art. 15 ust 1 pkt. 6 i 7.

²⁷ Ustawa z 24 maja 2013 roku *O środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej* (Dz.U z 2013 roku, poz. 628 ze zm.).

²⁸ *Ibidem*, art. 12.

²⁹ *Ibidem*, art. 11 pkt. 1-14.

³⁰ S. Pieprzny, *op. cit.*, s. 88.

rejestrach i kartotekach rzetelności danych zawartych w kwestionariuszu osobowym kandydata do służby, test wiedzy ogólnej, test sprawności fizycznej, przeprowadzenie rozmowy kwalifikacyjnej, testy psychologiczne (ustalenie zdolności psychicznej do służby w Policji), ustalenie zdolności fizycznej do służby (badanie przeprowadzone przez komisję lekarską), przeprowadzenie postępowania sprawdzającego określonego w przepisach o ochronie informacji niejawnych.

Etapy postępowania kwalifikacyjnego mogą być sklasyfikowane zgodnie z różnymi kryteriami podziału. Kryteria te możemy podzielić na trzy grupy: podmiotowe, przedmiotowe oraz selekcyjno-rankingujące. Kryterium przedmiotowe polega na przypuszczeniu, że każdy etap w postępowaniu kwalifikacyjnym służy sprawdzeniu określonej przesłanki rekrutacyjnej. Możemy do nich zaliczyć przesłanki polskiego obywatelstwa, wykształcenia, niekaralności, pełni praw publicznych, nieposzlakowanej opinii oraz postępowanie sprawdzające. Natomiast kryterium podmiotowe powala do ugrupowanie poszczególnych etapów postępowania kwalifikacyjnego na podstawie podmiotów, do których są one zaklasyfikowane. Możemy tu wyróżnić etapy, których czynności weryfikacyjne są zlecone komórkom organizacyjnym KGP, KSP czy rejonowym komisjom lekarskim.

Poszczególne etapy w postępowaniu kwalifikacyjnym mogą być także skategoryzowane według ich selekcyjnego lub rankingowego usposobienia. Pierwszy z nich należy zaliczyć do tych etapów, w których uzyskanie przez kandydata wyniku negatywnego powoduje natychmiastowe przerwanie dalszego postępowania. Możemy do nich zaliczyć test sprawności fizycznej, test psychologiczny, rozmowę kwalifikacyjną, ustalenie zdolności fizycznej i psychicznej przez komisję lekarską, a także przeprowadzenie postępowania sprawdzającego określonego w przepisach o ochronie informacji niejawnych³¹. Zaś test wiedzy ogólnej ma jedynie rankingujący charakter. Zdobyte w nim punkty pomagają przy ustaleniu miejsca kandydata na liście rankingowej. Należy zauważyć, że poszczególne etapy kwalifikacyjne mają na celu ocenę, czy kandydat do służby w Policji spełnia wszystkie przesłanki kwalifikacyjne.

Empiria rynku pracy wskazuje, iż pracodawcy prowadzący zewnętrzny dobór personelu posługują się różnymi metodami doboru. Najczęściej stosowane i uznane metody to: rozmowa kwalifikacyjna, testy psychometryczne, referencje, testy referencyjne, biodane, analiza grafologiczna oraz ośrodki oceny³². Duże zróżnicowanie, unowocześnianie znanych i rozwój nowych metod doboru powodują, że przedmiotem o podstawowym znaczeniu staje się przekonanie o ich wartości.

Wyjątkowość zawodu policjanta, jak również innych zawodów wykonywanych w ramach formacji ponoszących odpowiedzialność za ochronę bezpieczeństwa państwa i obywateli powoduje, że efektywność metod doboru kandydatów do służby powinna być

³¹ Art. 25 ust 5 pkt.3. ustawy o Policji.

³² I.T. Robertson, P.J. Makin, *Metody doboru i ich wykorzystanie* [w:] T. Witkowski (red.), *Nowoczesne metody doboru i oceny personelu*, Kraków 1998, s. 47.

w ich przypadku bardzo wysoka. Trafność prognozy efektywności zawodowej ma tu ścisły związek z realizacją zadań, które z punktu widzenia interesów państwa mają decydujące znaczenie. Powyższe stwierdzenie dostatecznie uzasadnia konieczność opracowania skutecznej metodologii badań doboru kandydatów do służby w Policji.

ETYCZNE ASPEKTY ZAWODU POLICJANTA

Wszelka etyka zawodowa, w tym etyka Policji, składa się z bardziej szczegółowych zastosowań zasad etyki ogólnej, wyrażającej uniwersalne, obowiązujące zasady postępowania. Funkcjonariusz Policji, podejmując różne decyzje podczas czynności służbowych, bardziej lub mniej świadomie posługuje się tymi zasadami.

Etykę można określić, jako filozoficzną i normatywną naukę o moralności, która opisuje i wyjaśnia, czym jest dobro i powinność moralna, sumienie, odpowiedzialność, oraz co stanowi sens i cel egzystencji człowieka i jaki zakres ma wpływ działanie moralnie dobre i złe na jego naturę³³.

Policja, która stanowi organ wykonawczy władz państwowych i samorządowych, odpowiedzialny za ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego, jest niezbędnym ogniwem struktury organizacyjnej państwa, bez którego utrzymanie ładu społecznego byłoby bardzo utrudnione lub też niemożliwe. To lokuje ją niezwykle wysoko w rankingu różnych zawodów, ale równocześnie przeświadcza o podniesieniu progu wymagań etycznych, stawianych policjantom.

Istnienie etyki zawodowej Policji, jak i jej uzasadnienie nie jest tak oczywiste jakby mogło się wydawać. O braku tej oczywistości świadczy fakt, że zawód policjanta jest specyficznym zawodem, w którym funkcjonariusz musi dysponować umiejętnością stosowania metod walki z przestępcami, ze stosowaniem przemocy włącznie. W takich przypadkach naruszenie granic etyki jest bardzo łatwe. Zatem policjantowi, tak jak reprezentantowi innego zawodu nie wystarczy etyka powszechna³⁴. Podstawowym uzasadnieniem potrzeby istnienia zawodowej etyki Policji jest specyfika tego zawodu³⁵. Nadrzędnym atrybutem wszystkich zawodów aspirujących do posiadania własnej etyki zawodowej jest fakt, że ich przedstawiciele mają do czynienia zawsze z konkretnym człowiekiem, w każdej sytuacji pozostającym istotą posiadającą niezbywalną godność. Z punktu widzenia policjanta bardzo często jest to człowiek, który znalazł się w konflikcie z prawem, zdarza się, że jest to sprawca poważnych przestępstw, wobec którego wyzwalają się negatywne emocje i do którego łatwo odnieść się brutalnie i z pogardą. W takiej sytuacji ogólnie przyjęte postulaty etyczne okazują się niewystarczające. Zatem konieczne jest sprecyzowanie postulatów etycznych funkcjonujących w Policji, wyrażających się również

³³ E. Wiszowaty, *Etyka Policji. Między prawem, moralnością i skutecznością*, Warszawa 2011, s. 22.

³⁴ M. Środa, *Argumenty za i przeciw etyce zawodowej*, „Etyka” 1994, nr 27, s. 167-169.

³⁵ Z. Kępa, *40 lat dyskusji nad kodeksami i zasadami etyki zawodowej. Zarys problematyki ze szczególnym uwzględnieniem etyki formacji mundurowych*, [w:] J.R. Szczerba (red), *Etyka zawodowa straży granicznej. Materiały pokonferencyjne*, Kętrzyn 2000, s. 29-46.

w budowaniu określonych postaw moralnych i społecznych. Od przedstawicieli zawodów zaufania społecznego wymaga się nie tylko nieskazitelnego charakteru, ale również szeroko rozumianego profesjonalizmu.

Kolejnym wyznacznikiem kwalifikującym Policję w grupie organizacji wymagających określenia indywidualnych zasad etycznych jest fakt, zgodnie z którym ustawodawca ujmuje jej pracę mianem terminu „służba”³⁶. Określenie to odnosi się do profesji o szczególnej doniosłości społecznej. Od policjantów wymaga się ponadprzeciętnego zaangażowania w wykonywane czynności, które uściśla termin „poświęcenie”³⁷. Poruszając kwestię zawodu policjanta bardzo często mówi się o powołaniu. Pomimo tego, że określenie „służba” ulega stopniowej deprecjacji, wciąż cechowane jest przyjęciem określonej postawy wyróżniającej się ofiarnością, dyspozycyjnością i gotowością do poświęceń³⁸.

W pracy policjantów bardzo ważną rolę odgrywa identyfikacja z zawodem. Jest ona wyrazem dyspozycyjności służbowej oraz umiejętności ścisłego podporządkowania się przełożonym (wykonywanie ich poleceń służbowych i rozkazów). Warto również wspomnieć o tym, że od policjantów bardzo często wymaga się podejmowania czynności służbowych, w razie potrzeby, nawet w czasie wolnym. Takie podejście nie zwalnia policjantów od rozumienia i analizowania treści poleceń, a w rezultacie i od odpowiedzialności. Policjant nie jest jedynie mało znaczącym elementem monumentalnej organizacji, lecz wolnym podmiotem³⁹. Żaden autorytet nie jest w stanie skutecznie nakazać takiej postawy, może ona wynikać jedynie z właściwie uformowanego wnętrza człowieka, którego cechuje przekonanie o słuszności sprawy, której służy i z tego względu głęboko się z nią identyfikuje.

W pracy policjanta nie wystarczy jedynie posiadanie fachowej wiedzy i sprawności w działaniu podczas wykonywania obowiązków służbowych, niezbędne jest również swoiste zaangażowanie, które można określić mianem „uduchowienia o charakterze humanitarnym”⁴⁰. Funkcja etyki zawodowej, której charakter nie może być czysto teoretyczny, wydaje się niezbędna w kreowaniu takich, oczekiwanych społecznie postaw.

Należy zauważyć, że praca policjanta wiąże się z ponoszeniem ryzyka. Takie ryzyko nie jest symbolem dóbr materialnych, jest nim najwyższe dobro, jakie stanowi życie. Policjant w swojej codziennej pracy staje wobec wielu trudności, których sam nie jest w stanie pokonać. Jak postąpić w sytuacji, która nie jest uregulowana przepisami prawnymi? Jaką obrać hierarchię wartości, gdy należy dokonać wyboru mniejszego zła? Jak uzyskać wewnętrzny spokój, nie tracąc wrażliwości w ścisłym kontakcie z brutalnością społeczności patologicznych i przestępczych? Odpowiedzi na te pytania wymagają namysłu, a na to nie zawsze jest czas. Psychologowie policyjni zawiadamiają, że wśród policjantów coraz częściej pojawia się problem samodzielnego

³⁶ Zarządzenie nr 805/2003 Komendanta Głównego Policji, Dz. Urz. KGP. 2004 nr 1, poz.3.

³⁷ *Słownik języka polskiego*, M. Szymczak (red.), t. 3, Warszawa 1981, s. 261.

³⁸ *Ibidem*, s. 282.

³⁹ W. Majchrowicz, *Zlecenie zadań służbowych w policji. Zarys problematyki*, Słupsk 2013, s. 29.

⁴⁰ E. Wiszowaty, *Duszpasterstwo Policji. Studium pastoralno-socjologiczne*, Szczytno 2002, s. 14.

radzenia sobie z konfliktami moralnymi⁴¹. Zadaniem etyki zawodowej jest praktyczne przygotowanie policjantów do zmierzenia się z tego typu problemami⁴².

Aktem prawnym, który reguluje zasady etyki zawodowej policjanta jest Załącznik do Zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. Znajdujemy tam takie zasady, jak:

- *etyka zawodowa policjanta przede wszystkim wynika z ogólnych wartości i norm moralnych zważając na specyfikę zawodu policjanta,*
- *policjant we wszystkich swoich działaniach ma obowiązek poszanowania godności ludzkiej jak też przestrzegania i ochrony praw człowieka,*
- *policjant powinien przestrzegać zasad poprawnego zachowania, kultury osobistej i dbać o schludny wygląd,*
- *jego zachowanie powinno być dostosowane do sytuacji i cech osób uczestniczących w zdarzeniu, w szczególności wieku, płci, narodowości i wyznania, a także uwzględniać uzasadnione potrzeby tych osób,*
- *podczas wykonywania czynności służbowych policjant powinien zachować szczególną wrażliwość i takt w stosunku do ofiar przestępstwa lub innego zdarzenia, udzielać im możliwie wszechstronnej pomocy, a także dbać o zachowanie dyskrecji,*
- *policjant będąc funkcjonariuszem publicznym powinien wystrzegać się korupcji w każdej postaci oraz zwalczać wszelkie jej przejawy⁴³.*

Analizując powyższe można stwierdzić, jak trudno jest sprostać aksjomatom, by zasady etyki zawodowej miały przełożenie na specyficzne problemy służby, a zarazem nie były naznaczone „dydaktyzmem, utopijnością i innymi szlachetnymi, niemniej przyzwarami”⁴⁴.

Polska Policja ciągle zmienia swoje oblicze, dopasowuje charakter działań do zmieniającej się rzeczywistości. Zmiany te następują nie tylko zgodnie z oczekiwaniami społecznymi, ale również z nadziejami policjantów.

PODSUMOWANIE

Kiedy mówi się o życiu policyjnym dotykamy obszaru, z którym przeciętny obywatel nie ma na co dzień styczności, gdyż jego uwarunkowania wynikają ze specyficznego usytuowania Policji w państwie i ogóle społeczeństwa, jak również piastowanej przez nią roli. Na tę codzienność składają się wszystkie obszary funkcjonowania Policji, które zostały poruszone w niniejszym artykule. Na wszystkie te sfery swój wpływ wywiera służebny charakter Policji, jak też wywierana presja w osiąganiu skuteczności w walce z przestępczością, zarówno ze strony przełożonych jak i społeczeństwa. W tego typu

⁴¹ A. Wieczorek, <http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/68323,Psychologowie-policyjni.html> (28.07.2016).

⁴² M. Bczyk, M. Kowalewska, *Zasady etyki zawodowej w służbach mundurowych a reguły ostrożności*, [w:] P. Józwiak, K. Opaliński (red.), *Zasady etyki zawodowej w służbach mundurowych*, s. 13-29, Piła 2013.

⁴³ Załącznik do zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003.

⁴⁴ P. Majer, *Sen o Policji. Etyka zawodowa policjanta – uwagi o teorii i praktyce*, „Gazeta Policyjna” 2003, nr 38, s. 3.

sytuacjach policjant może doświadczać poczucia niepewności, które może negatywnie wpływać na jego decyzje i działanie. Przytoczone w artykule standardy etyczne wymagają odniesienia do tych konkretnych sytuacji. Tylko w tym wymiarze będą mogły stać się pomocą w kształtowaniu policyjnej rzeczywistości w przeciwieństwie do teorii i postulatów, zgodnie z przyjętymi w demokratycznym państwie wartościami.

Tylko sprawnie funkcjonująca Policja może w pełni realizować powierzoną jej misję – ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego. Istotnym elementem sprawnej Policji są właściwie dobrani kandydaci do służby w Policji. Utożsamianie się z wykonywanym zawodem gwarantuje rzetelne wykonywanie obowiązków służbowych. Od sprawnego funkcjonowania tego organu zależy bezpieczeństwo każdej jednostki oraz całego państwa.

BIBLIOGRAFIA

- Bogdalski Piotr. 2015. Bezpieczeństwo kadrowe Policji na przykładzie przesłanek doboru do służby. Szczytno: WSPol.
- Byczyk Marcin Kowalewska Magdalena. 2013. Zasady etyki zawodowej w służbach mundurowych a reguły ostrożności. W *Zasady etyki zawodowej w służbach mundurowych*, 13-29. Wydawnictwo Szkoły Policji w Pile.
- Dobkowski Jarosław. 2010. Zasady organizacji Policji. W *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, 311-321. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Droliński Krzysztof. 2003. Polskie służby policyjne w drodze do Unii Europejskiej. Próba oceny. W *Unia Europejska - wyzwania dla polskiej Policji*, 480-489. Szczytno: WSPol.
- Frączak Roman. 2007. Wpływ ceremoniału policyjnego i regulaminu ogólnego Policji na etyczne postawy policjantów. W *Organizacja i zarządzanie w Policji: teraźniejszość i przyszłość*, 263-281. Poznań: Wydawnictwo AE.
- Hanausek Tadeusz. 1996. *Ustawa o Policji. Komentarz*. Kraków: Zakamycze.
- Jagielski Jacek. 1994. „Inspekcje specjalne w systemie koontroli administracji”. *Kontrola Państwowa* (4) : 6-10.
- Kępa Zbigniew. 2000. 40 lat dyskusji nad kodeksem i zasadami etyki zawodowej. Zarys problematyki ze szczególnym uwzględnieniem etyki formacji mundurowych. W *Etyka zawodowa straży granicznej. Materiały pokonferencyjne*, 29-46. Kętrzyn: CSSG.
- Knosala Ernest. 2003. Stany nadzwyczajne. W *Administracyjne prawo materialne. Zagadnienia wybrane*. Wydawnictwo Stowarzyszenia Absolwentów Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.
- Majchrowicz Witold. 2013. Zlecenie zadań służbowych w policji. Zarys problematyki. Wydawnictwo Szkoły Policji w Słupsku.
- Majer Piotr. 2003. Sen o Policji. Etyka zawodowa policjanta - uwagi o teorii i praktyce (1). *Gazeta Policyjna* 38 : 2-6.
- Makin Peter J., Robertson Ivan T. 1998. Metody doboru i ich wykorzystanie. W *Nowoczesne metody doboru i oceny personelu*, 42-51. Kraków: Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu.
- Ochendowski Eugeniusz. 2006. *Prawo Administracyjne. Część ogólna*. Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa Dom Organizatora.

- Pieprzny Stanisław. 2007. *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Szubiakowski Marek. 1989. „Podejmowanie działalności gospodarczej”. *Gospodarka, Administracja Państwowa* nr 4.: 7-12.
- Szymczak Mieczysław. 1981. *Słownik języka polskiego*. Tom 3. Warszawa: PWN.
- Środa Magdalena. 1994. „Argumenty za i przeciw etyce zawodowej”. *Etyka* (27), 1994: 167-169.
- Tarno Jan. 2005. *Policja jako organ administracji o kompetencjach szczególnych*. W *Policja w strukturach administracji publicznej*, 9-20. Szczytno: WSPol.
- Ustawa o Policji z 6 kwietnia 1990 roku. 1990. *Dz. U.* z 2011r. Nr 287, poz. 1687 ze zm.
- Ustawa z dnia 24 maja 2013 roku o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. 2013. *Dz. U.* z 2013 roku, poz. 628 ze zm.
- Wieczorek Agata. <http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/68323,Psychologowie-policyjni.html>
- Wiszwaty Edward. 2002. *Duszpasterstwo Policji. Studium pastoralno-socjologiczne*. Szczytno: WSPol.
- Wiszwaty Edward. 2011. *Etyka Policji. Między prawem, moralnością i skutecznością*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ŁOŚGRAF – Wiesław Łoś.
- Załącznik do Zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003. 2003. *Dz. U.* z 2002 r. Nr 19, poz. 185, Nr 74, poz.676, Nr 81, poz. 731, Nr 113, poz. 984, Nr 115, poz. 996, Nr 153, poz. 1271, Nr 176, poz. 1457 i Nr 200, poz. 1688 oraz z 2003 r. Nr 90, poz. 844, Nr 113, poz. 1070, Nr 130 poz. 1188 i 1190, Nr 137, poz. 1302.
- Zarządzenie nr 805/2003 Komendanta Głównego Policji. 2004. *Dz. Urz. KGP* 2004 nr 1, poz. 3.